

Роман Борисович ДЗЮБА*(Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків)*

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Відзначено, що Кабінет Міністрів України – організовує, забезпечує та спрямовує діяльність підпорядкованих йому правоохоронних органів, у тому числі в питаннях взаємодії з СБУ, а також затверджує комплексні підзаконні документи з питань взаємодії правоохоронних органів всіх напрямів та рівнів у визначених сферах суспільно-правових відносин. Доведено, що Президент України та Рада національної безпеки і оборони України, які керують та координують взаємодію СБУ та інших державних, зокрема, правоохоронних органів, як складових сектору безпеки і оборони України; розробляють та затверджують стратегічні документи в галузі державної безпеки, завдання яких передбачають спільні дії представників правоохоронного сектору. Підкреслено, що прокуратура України – координує спільну діяльність правоохоронних органів в сфері протидії злочинності;

Встановлено, що Голова СБУ та Центральне управління СБУ – здійснюють безпосереднє управління системою органів і підрозділів Служби безпеки України, готують та видають організаційно-розпорядчі та інші внутрішні акти з питань діяльності останніх, регулюють взаємодію СБУ із іншими правоохоронними органами за всіма напрямками та формами. Антитерористичний центр СБУ – координує сумісну роботу органів та підрозділів СБУ із іншими правоохоронними органами, що є суб'єктами боротьби з тероризмом.

Ключові слова: Служба безпеки України, правоохоронні органи, правоохоронна діяльність, взаємодія.

Постановка проблеми. Складність процесу взаємодії Служби безпеки України із іншими правоохоронними органами вимагає ретельної організації управлінських та інших умов для здійснення такої спільної взаємоузгодженої діяльності. Це покладається на окрему систему спеціальних суб'єктів, правовий статус яких передбачає наявність відповідної юридичної влади - забезпечувати ефективність та результативність такої взаємодії. Вони (суб'єкти) складають своєрідну «паралельну» групу учасників суспільно-правових відносин у досліджуваній сфері суспільного життя, які відповідають за її побудову, а не безпосереднє здійснення.

Окремі проблемні питання, пов'язані із взаємодією правоохоронних органів України, у своїх наукових працях розглядали: Н. О. Армаш, Ю. А. Голодник, О. В. Грідін, А. Т. Комзюк, О. П. Світличний, А. І. Саадулаєв,

К. С. Токарева та ряд інших науковців. Втім, попри суттєвий теоретичний доробок, в науковій літературі відсутні комплексні наукові дослідження, присвячені суб'єктному складу організації взаємодії Служби безпеки України з іншими учасниками правоохоронної діяльності.

Мета статті полягає у тому, щоб охарактеризувати систему суб'єктів організації взаємодії Служби безпеки України з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності. З огляду на зазначене вище, метою статті є: здійснити аналіз норм чинного законодавства, яке регулює відповідну взаємодію; окреслено встановити коло суб'єктів, до компетенції яких входить організація взаємодії Служби безпеки України з іншими правоохоронними органами.

Новизна наукового дослідження обумовлена тим, що в статті вперше окреслено коло суб'єктів, які уповноважені організовувати взаємодію Служби безпеки України з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Починаючи наукове дослідження необхідно вказати, що взаємодія Служби безпеки України з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності – це регламентований адміністративно-правовими нормами різновид державної діяльності органів та підрозділів Служби безпеки України та інших національних правоохоронних органів, який полягає у поєднанні сил, засобів та ресурсів (матеріально-технічних, кадрових, тощо) щодо запобігання, профілактики та припинення правопорушень, які вчиняються, передусім, в сфері державної безпеки, а також інших секторах здійснення правоохоронної діяльності. Співпраця СБУ націлена, у першу чергу, на виконання власного спектру функцій, а також на надання допомоги іншим правоохоронним органам. Організація такої взаємодії забезпечується роботою низки суб'єктів, які представляють собою уповноважені державою публічно-правові інституції, які відповідно до свого правового статусу, що включає спеціальну компетенцію та повноваження, вступають у суспільно-правові відносини з питань побудови необхідних організаційно-управлінських, матеріально-технічних та інших умов ефективною та дієвою взаємодією органів і підрозділів СБУ з іншими правоохоронними органами.

Зауважимо, що система таких суб'єкт виходить за межі адміністративної структури СБУ, адже її представлено носіями державної влади різних рівнів та статусу, які при цьому не мають між собою прямого підпорядкування. Наприклад, першим суб'єктом організації взаємодії варто виділити Кабінет Міністрів України (далі – КМУ, Уряд). Його правовому статусу присвячено Розділ VI Конституції в якому вказано, що це – вищий орган у системі органів виконавчої влади. Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України. До складу КМУ входять Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністри, міністри (очолюють відповідні міністерства)¹.

¹ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Офіційний вісник України*.

Безпосередньо Служба безпеки України жодним чином не підпорядкована та не підконтрольна КМУ, водночас, вищий орган виконавчої влади спрямовує роботу інших правоохоронних відомств у тому числі в питаннях їх взаємодії, наприклад, МВС та підпорядкованих йому відомств, Бюро економічної безпеки України тощо¹.

Крім зазначеного, КМУ затверджує програмні документи з найбільш важливих питань, які потребують спільного вирішення силами та засобами правоохоронних органів. Наприклад, Розпорядженням КМУ від 16.09.2020 №1126-р затверджено Стратегію боротьби з організованою злочинністю, метою якої визначено: формування державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю шляхом запровадження міжнародних стандартів; побудова ефективної системи боротьби з організованою злочинністю, що складається з підсистем правового, інституційного, наукового, інформаційно-аналітичного, фінансового та матеріально-технічного забезпечення, координації та взаємодії, контролю, а також міжнародного співробітництва. Передбаченим документом встановлено напрями і заходи реалізації державної політики боротьби з організованою злочинністю, які включають в себе сумісну діяльність багатьох елементів правоохоронного сектору, у тому числі органів та підрозділів СБУ².

Наступним суб'єктом організації взаємодії Служби безпеки України із правоохоронними органами є Президент України та підпорядкований йому орган – Рада національної безпеки і оборони України (далі – РНБО). За Конституцією Президент – це глава держави, який виступає від її імені, є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина, а також гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору³.

Відповідно до Закону України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 №2229-XII, СБУ підпорядковується Президенту України. Останній визначає організаційну структуру Служби, а також затверджує положення про окремі відомчі органи, що виконують власні функції із забезпечення взаємодії СБ України та правоохоронних органів⁴.

Як керівник сектору національної безпеки і оборони до складу якої входить СБУ, Президент, відповідно до Закону України «Про національну

2010. № 72/1. Ст. 2598.

¹ Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 №2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382; Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : постановова від 28.10.2015 р. № 878. *Офіційний вісник України*. 2015. № 89. Ст. 2972; Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 №1150-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 23. Ст. 197.

² Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 № 1126-р. *Урядовий кур'єр*. 18.09.2020. № 183.

³ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.

⁴ Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 №2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.

безпеку України» від 21.06.2018 №2469-VIII: 1) видає укази і розпорядження з питань національної безпеки і оборони, які є обов'язковими до виконання на території України. Зокрема указами Президента України затверджуються Стратегія національної безпеки України, Стратегія воєнної безпеки України, інші стратегії, доктрини, концепції (правові засади взаємодії СБУ з правоохоронними органами), якими визначаються актуальні загрози національній безпеці, основні завдання державної політики у сферах національної безпеки і оборони, шляхи розвитку цього сектору; 2) вносить до Верховної Ради України подання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки України; 3) здійснює загальне керівництво розвідувальними органами України тощо¹.

В свою чергу, РНБО за положеннями Законів України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 №2469-VIII та «Про Раду національної безпеки і оборони України» від 05.03.1998 №183/98-ВР є координаційним органом з питань національної безпеки і оборони при Президентові України².

Окремим суб'єктом організації ефективної взаємодії Служби безпеки України з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності є прокуратура. Її статус, повноваження та місце в ієрархії публічного управління регульовано Законом України «Про прокуратуру». Згідно із положеннями документу Генеральний прокурор, керівники відповідних прокуратур, їх перші заступники та заступники відповідно до розподілу обов'язків координують діяльність правоохоронних органів відповідного рівня, у тому числі Служби безпеки України, у сфері протидії злочинності. Основною формою координації є проведення координаційних нарад з керівниками правоохоронних органів, на яких заслуховується інформація щодо їхньої діяльності у сфері протидії злочинності. Рішення координаційної наради є обов'язковим до виконання всіма зазначеними в ньому правоохоронними органами. Порядок та інші форми координації затверджуються наказом Генерального прокурора³.

Наступні суб'єкти перебувають між собою у безпосередньому зв'язку адже входять до організаційно-правової структури Служби безпеки України. Найпершим з них, безперечно, є Голова СБУ, який має абсолютну владу над органами і підрозділами Служби у тому числі в питаннях забезпечення їх співробітництва із іншими публічними відомствами. Відповідно до статті 13 Закону «Про Службу безпеки України», Голова здійснює керівництво всією діяльністю органу, його Центральним управлінням, несе персональну відповідальність за виконання завдань, покладених на відомство. Голову призначає та звільняє з посади Президент України. Начальники підрозділів

¹ Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 №2469-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 31. Ст. 241.

² Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 №2469-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 31. Ст. 241.

³ Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 2-3. Ст. 12.

Центрального управління Служби безпеки України: контррозвідки, військової контррозвідки, контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері інформаційної безпеки, захисту національної державності, інформаційно-аналітичного, оперативно-технічного, оперативного документування, слідчого, по роботі з особовим складом, інших підрозділів, визначених Президентом України, а також начальники регіональних органів – обласних управлінь СБУ призначаються на посади за поданням Голови Служби безпеки України та звільняються з посад Президентом України¹.

В безпосередньому підпорядкуванні Голові СБУ знаходиться Центральне управління, яке згідно до статті 10 Закону України «Про Службу безпеки України» відповідає за стан державної безпеки, координує і контролює діяльність інших органів Служби безпеки України².

Окремо необхідно виділити Антитерористичний центр Служби безпеки України (далі – Центр), що має досить вузьку компетенцію та повноваження у організації взаємодії СБУ та правоохоронних органів. Указом Президента України «Про Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України» від 14.04.1999 №379/99 визначено, що Центр є постійно діючим органом при Службі безпеки України, який здійснює координацію діяльності суб'єктів боротьби з тероризмом у запобіганні терористичним актам щодо державних діячів, критичних об'єктів життєзабезпечення населення, об'єктів підвищеної небезпеки, актам, що загрожують життю і здоров'ю значної кількості людей, та їх припиненні³.

Висновки. Тож, проведений аналіз дає змогу дійти до висновку, що система суб'єктів організації взаємодії Служби безпеки України з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності є нелінійною. Вона не передбачає адміністративної ієрархії та жорсткого підпорядкування її окремих елементів. Кожен суб'єкт забезпечує відповідну взаємодію, з огляду на власну компетенцію, повноваження та організаційно-управлінську структуру. Тож, до вказаних суб'єктів доцільно віднести:

1) Кабінет Міністрів України – організовує, забезпечує та спрямовує діяльність підпорядкованих йому правоохоронних органів, у тому числі в питаннях взаємодії з СБУ, а також затверджує комплексні підзаконні нормативно-правові акти з питань взаємодії правоохоронних органів всіх напрямів та рівнів у визначених сферах суспільно-правових відносин;

2) Президент України та Рада національної безпеки і оборони України, які: керують та координують взаємодію СБУ та інших державних, зокрема, правоохоронних органів, як складових сектору безпеки і оборони України;

¹ Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 №2229-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.

² Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 №2229-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.

³ Про Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України : Указ Президента України від 14.04.1999 №379/99. *Офіційний вісник України*. 2010. № 7. Ст. 302.

розробляють та затверджують стратегічні документи в галузі державної безпеки, завдання яких передбачають спільні дії представників правоохоронного сектору;

3) прокуратура України – координує спільну діяльність правоохоронних органів в сфері протидії злочинності;

4) Голова СБУ та Центральне управління СБУ – здійснюють безпосереднє управління системою органів і підрозділів Служби безпеки України, готують та видають організаційно-розпорядчі та інші внутрішні акти з питань діяльності останніх, регулюють взаємодію СБУ із іншими правоохоронними органами за всіма напрямками та формами;

5) Антитерористичний центр СБУ – координує сумісну роботу органів та підрозділів СБУ із іншими правоохоронними органами, що є суб'єктами боротьби з тероризмом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.

2. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 №1150-ІХ. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 23. Ст. 197.

3. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : постанова від 28.10.2015 р. № 878. *Офіційний вісник України*. 2015. № 89. Ст. 2972.

4. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 №2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.

5. Про Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України : Указ Президента України від 14.04.1999 №379/99. *Офіційний вісник України*. 2010. № 7. Ст. 302.

6. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст. 12.

7. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 №2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.

8. Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 № 1126-р. *Урядовий кур'єр*. 18.09.2020. № 183.

Стаття надійшла до редакції 30.10.2024

Roman B. DZIUBA,

Postgraduate Student

(*Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine*)

SYSTEM OF ENTITIES OF THE ORGANIZATION OF INTERACTION OF THE SECURITY SERVICE OF UKRAINE WITH OTHER ENTITIES OF LAW

ENFORCEMENT ACTIVITIES

It is noted that the Cabinet of Ministers of Ukraine organizes, ensures and directs the activities of law enforcement agencies subordinate to it, including in matters of interaction with the Security Service of Ukraine (SSU), and also approves comprehensive by-laws on issues of interaction of law enforcement agencies of all directions and levels in certain areas of social and legal relations.

It is proven that the President of Ukraine and the National Security and Defense Council of Ukraine, which: manage and coordinate the interaction of the Security Service of Ukraine and other state, in particular, law enforcement agencies, as components of the security and defense sector of Ukraine; develop and approve strategic documents in the field of state security, the tasks of which provide for joint actions of representatives of the law enforcement sector.

It is emphasized that the Prosecutor's Office of Ukraine coordinates the joint activities of law enforcement agencies in the field of combating crime;

It is established that the Head of the SSU and the Central Directorate of the SSU - carry out direct management of the system of bodies and units of the Security Service of Ukraine, prepare and issue organizational and administrative and other internal acts on the activities of the latter, regulate the interaction of the SSU with other law enforcement agencies in all areas and forms. The Anti-Terrorism Center of the SSU - coordinates the joint work of the bodies and units of the SSU with other law enforcement agencies that are subjects of the fight against terrorism.

Keywords: *Security Service of Ukraine, law enforcement agencies, law enforcement activities, interaction.*